

Nr 316.

Av herr **Engberg**, om ändrad lydelse av §§ 87 och 88
regeringsformen.

Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående allmänt kyrkomöte den 16 nov. 1863 kan betraktas som en compensation åt kyrkan för förlusten av ständsrepresentationsrätten. Det bör emellertid framhållas, att kyrkomötet icke inrättades för att övertaga prästeståndets funktioner. De ideella motiven till institutionens skapande bottnade i kyrkans strävan till enhet mot de separatistiska rörelserna och i hennes strävan till självständighet. Måhända är det mer än en tillfällighet, att, samtidigt med att prosten Bromans memorial till prästeståndet vid 1844—45 års riksdag för fram frågan inför riksdagen, de norrländska läsarna inge sin första petition till Kungl. Maj:t med bön om rätt att separera från statskyrkan. Redan 1827 hade »Ecclesiastik Tidskrift» rekommenderat »universalsynoder» för hela riket som ett medel »att framställa sig såsom kyrka, fastare förena sig, tidsenligare utbilda sig och införa i det kristliga livet, vad tiden hos de bättre andar bragt till mognad». Kyrkolagskommittén, som avslöt sitt arbete år 1846, anför också, bland motiven för sitt förslag att organisera kyrkomöten, att söndringar inom kyrkan kunde vålla behovet av en dylik sammankomst. Enahanda motiv återfinna vi i ständernas skrivelse den 6 mars 1858, där det anføres, hurusom vår tids rörelser inom kyrkan och de stridigheter i avseende på religionsbegrepp och kyrkliga bruk, som städse förekommo, uppenbarande inom församlingen ett alltjämt växande andligt behov, ådagalade nödvändigheten därav, att tillfälle bereddtes församlingen att uttala sina åsikter i oförmälda ämnen; i anseende vartill Rikets ständer funnit en kyrklig representation, sammansatt av präster och lekmän, såsom svenska kyrkans ombud, böra genom lag erkännas och regleras, samt för sin del beslutat en författning angående allmänt kyrkomöte. Motiven upprepas i den kungl. propositionen till 1862—63 års riksdag.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 4 saml. 101 häft. Nr (316.)

Till denna strävan att ena den av söndring hotade kyrkliga fronten kom emellertid, såsom redan nämnts, strävan efter ökad självständighet gentemot statsmakten. Här ha otvivelaktigt vissa från Tyskland härrörande kyrkorättsliga idéer spelat in. Gentemot föreställningen att kyrkomakten vore en integrerande del i statsmakten, hade på tyska botten framträtt teorien om det *kollegiala* kyrkosystemet. Denna teori innebär, att kyrkomakten i stället för att betraktas som en integrerande del i statsmakten skall betraktas som en kyrkan tillkommande föreningsfrihet, över vilken staten har endast uppsiktsrätt. Liksom inom den reformerta kyrkan börjar man även inom den lutherska knäsattna idén om kyrkomakten såsom härledande sig från *församlingen*. Kravet på ökad självständighet gentemot statsmakten får givetvis också ses som ett uttryck för behovet att ha frihet i värnandet av kyrkoläran. Man kände statens förmynderskap såsom en hämmande boja när det gällde att bringa lärosystemet i överensstämmelse med församlingens faktiska religiösa liv. Strävan efter självständighet i förhållande till statsmakten var därför, om man så vill, endast en sida hos strävan att upprätthålla den enade religiösa fronten.

I Thomanders år 1837 offentliggjorda »Förslag till kyrkoordning» förfäktas självständighetstanken. Där fordras i förordet självbestämningsrätt för församlingen i fråga om bekännelsen och liturgiska frågor. Han underkänner ständernas lämplighet att besluta i dylika ting och träder i breschen för »allmänna prästmötet». Sedan Thomander 1838 insatts i kyrkolagskommittén, fick han tillfälle att där skaffa gehör för sina synpunkter. Såsom redan antytts förordade kyrkolagskommittén skapandet av ett allmänt kyrkomöte såsom stående institution.

Det blev emellertid icke det av Thomander präglade förslaget till inrättande av kyrkomöte, som lades till grund för lagutskottets behandling av frågan vid 1853—54 års riksdag, utan ett förslag, utarbetat av den konservative partiledaren August von Hartmansdorff. I motiveringen till sitt förslag betonar von Hartmansdorff den stagnation i de kyrkliga frågornas utveckling, som vållades genom frånvaron av ett för kyrkan representativt organ. Det gällde att bereda församlingen möjlighet till intimare medverkan i de kyrkliga angelägenheterna. Endast på så sätt kunde förhindras, att de alltjämt stegrade kraven på religionsfrihet skulle leda till kyrkans självupplösning.

Som man ser, är det även här tanken på kyrkans självständighet, som erbjuder sig som en möjlig hjälpare ut ur den tilltagande separatismen.

Gentemot kyrkolagskommittén hävdade lagutskottet, att *lagstiftningsrätten* alltjämt borde vila där den förut vilade, och att kyrkomötets be-

fogenhet följaktligen borde begränsas till att upptaga endast de ärenden, som Konungen till detsamma överlämnat, samt till att i dessa ärenden *endast avgiva utlåtanden*. Oppositionen anmälde sig från två håll. Å *ena* sidan hade vi de högkyrkliga, som med professor E. G. Bring förfäktade, att, eftersom kyrkomötets befogenhet skulle inskränkas till en rådgivares roll, ingen anledning föreläge att för detsamma stadga någon viss form. Å *andra* sidan hade vi *bondeståndet*, som med sunt verklighetssinne förklarade, att »då Kungl. Maj:t icke är förhindrad att genom R. St. inhämta folkets opinion och tankar såväl i kyrkans angelägenheter som i allt annat, vad till rikets och folkets sannskyldiga nytta hörer», intet behov av särskilda kyrkomöten föreläge.

Det intressanta i problemläget vid 1853—54 års riksdag är, att redan då kravet på representationsreformen präglar vissa grupperns hållning till frågan om kyrkomötet. Från förfäktarna av representationsreformen framföres nämligen i genomskinlig form tanken på att genom kyrkomötets inrättande skapa ett *vederlag*, som skulle kunna försona prästeståndet med kravet på ståndsrepresentationens avskaffande. Tanken antydes klart av rådmän A. W. Björck, och inom prästeståndet självt företrädades den af A. Sandberg.

Frågan föll vid 1853—54 års riksdag, men den hölls vid liv i den allmänna diskussionen. Redan 1854 presenterade andra allmänna prästsällskapsmötet ett kyrkomötesförslag som, efter att i princip ha godkänts av mötet, hänvisades till en kommitté för ytterligare beredning. I denna kommittés förslag lägger man märke till, att anspråken på kyrkomötets delaktighet i *avgörandet* över kyrkliga frågor icke upptagits. Man hade säkerligen fullt klart för sig, att dessa anspråks förverkligande måste gå över en grundlagsändring, som tillerkände kyrkomötet grundlagsfästa befogenheter.

Vid 1856—58 års riksdag befinner sig frågan i ett nytt skede. Regeringen hade framlagt sin proposition om religionsfrihet. Den religiösa splittringen i landet hade nödvändiggjort, att man gick till ett lossande av det härskande religionstvångets strama band. Inom prästeståndet förstod man, vad klockan var slagen, och den 3 dec. 1856 väckte Thomander en motion om kyrkomöte. Han medger i motiveringen, att frågan nu fått en alldeles särskild aktualitet »genom de särskilda kristna sekternas stegrade och av ena statsmakten kraftigt understödda anspråk på en utvidgad religionsfrihet». Vad hans yrkanden beträffar följde de i huvudsak prästmöteskommitténs linjer.

Lagutskottets behandling av religionsfrihetsfrågan är karaktäristisk.

Utskottet avvisade religionsfrihetskravet. Utskottet ville icke vara med om att lossa på gällande bekännelsetvång. Det förordade i stället att åt kyrkan skapa möjlighet att få »det understöd i den allmänna opinionen, som åt henne förläna nog styrka att kunna trotsa de stormar, som ett lössläppt sekt- och partiväsande skulle väcka». Den av utskottet anvisade utvägen ur svårigheterna låg i dess *förslag till kyrkomötesförordning*. Bondeståndet avslog förslaget utan votering. Prästeståndet och ridderskapet biföllo, och inom borgarståndet beslöts återremiss till utskottet under yrkande på periodiska sammanträden samt motions- och petitionsrätt ävensom beslutanderätt i frågor, som ej föllo under kyrkolag. Lagutskottet gick borgarståndet till mötes och utskottets förslag blev av riksdagen bifallet. Som förslaget emellertid var behäftat med vissa formella fel, vann det för det dåvarande icke Kungl. Maj:ts sanktion.

Vid 1862—63 års riksdag framlägges så regeringsförslaget till Förordning om allmänt kyrkomöte. Det var i själva verket vederlaget för att vinna prästeståndets bifall till den vid samma riksdag framlagda propositionen om representationsreformen. Kalkylen var emellertid felaktig. Det torde vara otvivelaktigt, att prästeståndets motstånd mot representationsformen icke bröts genom det erbjudna vederlaget. Sanningen är nog, att det var en yttre, ofrånkomlig nödvändighet, som bragte *Clerus comitalis* till kapitulation. Men det torde vara lika sant, att det var i förhoppning om att vederlaget skulle underlätta representationsreformens genomförande, som t. ex. bondeståndet denna gång gav sitt bifall. Så blev förordningen av riksdagen antagen. Genom ändringen i R. F. §§ 87, 88 och 114 var segern för kyrkans maktstrid bekräftad. För det frikostiga priset av kyrkomötets grundlagsfästade som en tredje statsmakt köpte 1865 års reformatorer den nya representationsordningen. Karaktäristiskt för kyrkans maktsträvan var, att man från kyrkligt håll gjorde ett klumpigt försök att genom yrkande på ett inryckande i själva kyrkomötesförordningen av R. F. §§ 87 och 88 i deras föreslagna nya lydelse och genom att få dem förklarade att vara jämväl av kyrkolags natur, försökte lägga avgörandet över kyrkomötesinstitutionens eget vara eller icke vara i kyrkomötets hand. I den kungl. propositionen angavs som skäl till ändringarna i R. F. §§ 87, 88 och 114, att statskyrkan med den nya riksdagsordningens antagande skulle upphöra att genom ett särskilt stånd vara representerad i nationalförsamlingen. Att detta skäl icke kunde vara det verkliga framgår redan därav, att före representationsreformen endast tre ständs bifall erfordrades för att förslag till sådana lagar, som i §§ 87 och 88 regeringsformen omförmäldes, skulle anses vara av Rikets Ständer an-

tagna, och att grundlagen icke till prästeståndets förmån medgav något undantag från denna regel med avseende å kyrkolagsfrågor. Sålunda är det uppenbart, att *kyrkomötet numera äger vida större befogenhet i dylika frågor än prästeståndet någonsin ägde.*

I detta sammanhang förtjänar anmärkas, att redan vid provningen inom *högsta domstolen* av förslaget till kyrkomötesförordning starka invändningar gjordes mot den maktställning, som den nya kyrkorepresentationen skulle få. En ledamot av högsta domstolen anförde bl. a., att, om vid sidan av riksdagen ställdes en annan, av denna oberoende representation för kyrkan, med mindre makt men större anspråk, detta måste i längden framkalla stridigheter, som förlamade dem bägge, så framt icke endera lyckades undertrycka den andra.

Det skulle ej dröja länge, förrän inom riksdagen yrkanden framfördes på ett upphävande av kyrkomötets maktställning. Sålunda väcktes år 1881 i andra kammaren två särskilda motioner, dels att kyrkomötesförordningen skulle upphävas, dels ock att ur §§ 87, 88 och 114 regeringsformen skulle uteslutas de bestämmelser, som avse kyrkomötets befogenhet. Den förra motionen hänvisades till lagutskottet, som avstyrkte bifall till densamma med motivering att kyrkomötesinstitutionen icke kunde upphävas utan sådana grundlagsändringar, som motionären i den andra motionen föreslagit, och vilka i varje fall icke kunde vid då pågående riksdag slutgiltigt antagas. Utan votering bifölls utskottets hemställan av båda kamrarna. Den andra motionen, som behandlades av konstitutionsutskottet, avstyrktes av detta med hänvisning till att motionären framställt den under förutsättning av bifall till den förra. Bägge kamrarna biföllo utskottets hemställan, den första utan votering och den andra med 93 röster mot 74, som avgåvos för motionen.

Vid 1882 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion, som tog sikte på vetorättens avskaffande och följaktligen yrkade på att uti § 87 mom. 2 regeringsformen ordet »samtycke» skulle utbytas mot »utlåtande». Konstitutionsutskottet avstyrkte bifall och utskottets hemställan bifölls av första kammaren med 75 röster mot 25, som avgåvos för motionen, men avslogs av andra kammaren, som med 113 röster mot 63 antog motionärens förslag såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling.

Vid 1883 års riksdag upprepades denna motion. Den rönt samma öde inom konstitutionsutskottet, vars avslagsyrkande biträdades av första kammaren utan votering, medan andra kammaren med 108 röster mot 53, som tillföllo utskottets hemställan, biföll motionärens förslag att vila till vidare grundlagsenlig behandling.

Vid 1885 års riksdag väcktes två motioner, som likaledes togo sikte på vetorättens avskaffande. Bägge avstyrktes av konstitutionsutskottet. Bland reservanterna mot utskottets avstyrkande utlåtande befann sig *S. A. Hedin*, ur vilkens reservation följande förtjänar att återgivas:

»I motiven till Kungl. Maj:ts proposition vid 1862—63 års riksdag angående ny riksdagsordning och vissa därmed sammanhängande ändringar i regeringsformen anföres intet annat skäl för medgivande åt kyrkomötet av andel i kyrkolagstiftningen, än att, därest förslaget till ny riksdagsordning bleve antaget, statskyrkan skulle upphöra att »genom ett särskilt stånd» vara representerad i nationalförsamlingen».

I detta sammanhang och under en situation, då hela samhällets huvudfråga var just ståndsförfattningens upphävande, varefter *ingenting* vidare skulle bliva »genom ett särskilt stånd» representerat i nationalförsamlingen, skulle nämnda skäl för kyrkomötesvetot sannerligen te sig allt för löjligt, därest det vore att taga på allvar, därest det liksom grundlagarna skulle tillämpas efter ordalydelsen.

Men, som man vet, utgjorde de anförda orden blott en omskrivning av en sanning, som det ej ansågs värt att säga rent ut: nämligen att man härigenom skulle underlätta riksdagsprästedandets frivilliga återtag från den politiska skådeplatsen, dess bifall till representationsförändringen, dess samtycke till undanröjande av den »redan vittrade grund», som hotade att »sönderfalla», och som ej längre kunde »till fäderneslandets båtnad» bibehållas.

Det är ävenledes bekant, att de högvärdiges bifall till den stora reformen knappast gavs, och att det i alla händelser ej vanns på *det* sättet.

Nu vill man likväl, att statsmakten skall, förmodligen ända till tidernas fullbordan, bära denna onödigtvis åtagna black om foten, vartill den själv har nyckeln. En sådan retrospektiv artighet mot 1865 års *Clerus comitialis* synes mig verkligen gå nog långt, och det höglovliga utskottet borde, i min tanke, åtminstone ej hava yttrat sig i sådan riktning, om det också ej nu ville förorda en förändring.

Båda kamrarna biföllo utskottets hemställan. Första kammaren utan votering samt andra kammaren efter votering, med 103 röster mot 94, som avgåvos för den motion, som ville utbyta uttrycket »samtycke» mot uttrycket »utlåtande».

Det dröjde nu nio år, innan frågan ånyo upptogs inom riksdagen. Vid 1894 års riksdag väcktes alltså i andra kammaren en ny motion, som även den tog sikte på vetorättens avskaffande. Nu hemställde konstitutionsutskottet om bifall till motionen. Denna hemställan avslogs emeller-

tid av båda kamrarna, av första kammaren med 79 röster mot 27 samt av andra kammaren med 119 röster mot 82.

Efter sexton år togs så frågan upp igen år 1910 genom en motion i andra kammaren av herr *Emil Kristensson*, som grep tillbaka på det i grundlagsmotionen år 1881 framställda yrkandet att ur §§ 87, 88 och 114 regeringsformen utmönstra allt som har avseende på kyrkomötet. Konstitutionsutskottet avstyrkte bifall till motionärens hemställan. Till utlåtandet voro fogade reservationer, gående på två linjer. Den ena förordade bifall till herr Kristenssons hemställan oförändrad, den andra i så måtto, att i § 87 regeringsformen uttrycket »samtycke» måtte utbytas mot »utlåtande» samt att i enlighet härmed den i § 88 regeringsformen kyrkomötet förbehållna rätt att ogilla lagförklaringar, som av Konungen genom dess högsta domstol givas mellan riksdagarna i ämnen, som höra till kyrkolag, icke vidare skulle äga tillämplighet. Första kammaren biföll utan votering utskottets hemställan, medan andra kammaren efter dubbla voteringar med 109 röster mot 88, som tillföllo utskottets hemställan, biföll den till förmån för motionen avgivna reservationen.

Kyrkomötets nuvarande statsrättsliga ställning kan knappast betraktas som förenlig med statskyrkans egen idé. Statskyrkan kan nämligen icke ses som ett gentemot staten självständigt rättssubjekt. Den är en viss sida av statens verksamhet. Staten är organiserad för skilda verksamheter. För undervisningens syften har den en skolorganisation, för nationalförsvarets syften en militär organisation o. s. v. Sammalunda har den för sina religiösa syften en kyrklig organisation. Det faller ingen in att betrakta skolväsendet eller militärväsendet som ett gentemot staten självständigt rättssubjekt. Skulle det då finnas något rimligt skäl att inrymma en undantagsställning åt kyrkoväsendet? Med reformationen infogades kyrkoväsendet som ett integrerande led i statens organiserade verksamhet. De kyrkliga organen blevo därmed statsorgan, sammanstrålande i centralregeringen. Den kyrkliga förvaltningen blev en sektion av den allmänna statsförvaltningen med sin administrativa toppmakt i regeringsmakten. Ända till 1863 års förordning om allmänt kyrkomöte var också detta sakförhållande formellt bekräftat därigenom att — såsom det heter i förordet till det första allmänna kyrkomötets förhandlingar 1868 — »ingen annan kyrkorepresentation fanns än statsrepresentationen, t. f. varav kyrkans ärenden måste avhandlas på riksdagarna».

Vi ha redan antytt de ideella motiv, som i samband med representationsreformen framdrevo kravet på allmänt kyrkomöte med grundlagsfästa befogenheter. Realiserandet av detta krav betydde i själva verket statsrättsligt

en principiell brytning med det förgångna. Om man så vill, kan man i kyrkomötesinstitutionens grundlagsfästande i R. F. §§ 87, 88 och 114 se en seger för strävan att åt statens kyrkliga verksamhet inrymma en särställning, som innebär icke blott dennas relativa autonomi inom systemet av statens organiserade verksamhet över huvud, utan även en rätt för kyrkan att statsrättsligt få sitt möte betraktat som *omedelbart* statsorgan, d. v. s. ett organ, som genom själva författningen får sin organställning och därför icke har lydnadsplikt till andra statsorgan. Därmed råder det egendomliga förhållandet, att kyrkan visserligen å *ena* sidan är liktydig med staten såsom organiserad för religiösa ändamål, men å *andra* sidan i och genom kyrkomötet framträder med anspråk på att betraktas som medbestämmande statsmakt.

Det är nu den i R. F. § 87 inrymda *vetorätten* för kyrkomötet, som konstituerar dettas ställning som omedelbart statsorgan. Det heter: »Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag; dock att därvid erfordras samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte.»

Förhoppningarna att genom kyrkomötets skapande åstadkomma en kyrklig enhetsfront och sektväsendets övervinnande ha visat sig bedrägliga. Den frikyrkliga rörelsen har gått fram med sällspord styrka och vinner oupphörligt i omfattning. Bekännelsens enhet — den enda möjliga grundval varpå en statskyrka utan kränkning av religionsfrihetens fordringar kan fotas — är en tom fiktion, som motsäges av verkligheten. På punkt efter punkt har statskyrkotvånget fått ge vika. Det allmänna rättsmedvetandet har mer och mer givit rum för religionsfrihetens princip. Rätten för varje medborgare att utan ändring i hans medborgerliga rättigheter fritt ansluta sig till vilket kyrkligt samfund honom lyster röner allt mindre gensaga. Religionstvånget förvittrar, och lagstiftningen är i olika avseenden i färd med att bekräfta faktum. Med andra ord: Det ena av de båda ideella huvudmotiven för det allmänna kyrkomötets inrättande har förlorat varje bärighet. Återställandet av kyrkans enhet är fäfängt. Den är ohjälpligt sönderbruten och sönderbrytes allt mer.

Det säger sig naturligtvis självt, att anspråken på den sortens självständighet från kyrkans sida mot staten, som skulle ligga i grundlagsfästad rätt för kyrkomötet att spela rollen av *omedelbart* statsorgan, i och med denna utveckling sakna varje skymt av berättigande. Ju mer statskyrkans faktiska makställning i nationen undergrävs och försvagats genom den religiösa och irreligiösa separatismen, desto orimligare har det blivit, att kyrkomötet skulle bevaras i sin genom bestämmelserna i R. F. §§ 87 och

88 tillerkända befogenhet. Bestämmelserna i fråga äro redan till den grad kraftlösa, att ett försök från kyrkomötets sida att ta upp strid med riksdag och regering obönhörligen skulle lykta i ett nederlag.

Strävan att göra kyrkan självständig gentemot staten sjönk samman till följd av kyrkans lossnande grepp om nationen. Drömmen om en »stark kyrkopolitik», som utan räddhåga låte kyrkomötet träda ut i kraftmätning med riksdag och regering, har jämmerligen grusats. Men därmed har jämväl det andra ideella huvudmotivet för anspråken på grundlagsfästa konstitutionella befogenheter för kyrkomötet bragts till tom kraftlöshet. Under sådana förhållanden måste alltså kravet på ett utmönstrande ur R. F. §§ 87 och 88 av där angivna vetobefogenhet anses i högsta grad välmotiverad.

De 54 år, under vilka kyrkomötet haft grundlagsfästa funktioner, ha varit ett enda gäckande av de förhoppningar, man under 1800-talets förra hälft knöt till dess upprättande. Frikyrkotankens segerkraft har blivit oemotståndlig, och för de mångtusende medborgare, som förneka all inre tillhörighet till kyrkan och därför antingen ansluta sig till frikyrkorna eller känna sig som »vildar» i religiöst avseende, är bibehållandet av kyrkomötet i dess nuvarande konstitutionella befogenheter en kränkning. Till den partiskhet, som staten i kraft av själva statskyrkoinstitutionen visar i sitt förhållande till de religiösa samfunden, kommer, tack vare nämnda befogenheter, partiskheten i att utrusta statskyrkan med ett organ, som lägger i hennes hand ett konstitutionellt inflytande över lagstiftningsfrågor, som kunna gälla *alla* samfund. Det är därför också en gärd åt *religionsfrihetens* fordringar, om en utmönstring av kyrkomötets vetorätt kommer till stånd.

Den utväg till religionsfrihetens ordnande, som hägrade för lagutskottet 1856—58, då det genom ett förslag till kyrkomötesförordning ville tillmötesgå religionsfrihetskravet, var från första stund en irrväg. Utvecklingen själv har otvetydigt inskräpt, att det icke var på *den* vägen religionstvånget skulle lossas. Kyrkomötet har icke på minsta sätt tagit initiativ till skapande av vidgad religionsfrihet. Snarare torde det genom sin i åtskilliga fall intagna intransigenta hållning ha förstärkt intrycket av statskyrkan som en frihetsfientlig institution. Redan 1858 hade det förhatliga konventikelpakatet måst upphävas, och allt sedan dess har frikyrkorörelsen gått segrande fram. Förgäves har kyrkan sökt hejda den. Alla utsagor, att kyrkomötet skulle bli ett organ för kyrkans självreformering ha kommit på skam. Från kyrkomötet ha icke utgått några livgivande impulser till kyrkans pånyttfödelse. Det har tvärtom tjänat som illustration till den brist på reformatorisk anda och kraft, som allt mer ställt statskyrkan på

sidan om förnyelsens väg. Ledningen av svenskt religiöst folkliv har gått från statskyrkan och lagts i frikyrkornas hand. Det är därför en för nationens religiösa liv allt annat än representativ organisation, som genom den i grundlagen åt kyrkomötet inrymda vetorätten reser anspråk på att spela rollen av tredje statsmakt. Härtill kommer att hrr biskopars självskrivnenhet som ledamöter av kyrkomötet gör det statskyrkliga prelatdömet till självskriven medutövare av den mot regering och riksdag riktade vetorätten. I en tid, då svenska nationen nedbrutit de skrankor, som förbehöllo den politiska makten åt ett privilegierat fåtal, är vidmakthållandet av kyrkomötet i dess nuvarande konstitutionella befogenhet mindre än någonsin förvarligt.

I lagutskottets utlåtande (nr 31) år 1863 heter det bl. a.: »Och även om den särskilda kyrkorepresentationens röst endast vore konsultativ, lärar därutav ingalunda följa, att den skulle sakna en avgörande vikt». För 1863 års lagstiftare stod det sålunda klart, att kyrkomötets vetorätt icke var behöfelig för att åt detsamma förläna ett tillbörligt inflytande. Motionären veterligt finnes intet land i världen, där kyrkan äger den konstitutionella befogenhet, som den svenska statskyrkan har i och med kyrkomötets vetorätt. Var den redan vid sin tillblivelse ett allt för frikostigt och bevisligen sitt syfte likväl förfelande vederlag i den politiska dragkampen om representationsreformen, så är den i sitt fortbestånd, med hänsyn till statskyrkans allt mer reducerade faktiska maktställning inom nationens andliga liv, en *orimlighet*, vars undanröjdande endast blir på en gång en naturlig bekräftelse på vad som faktiskt är, och en lättnad i vår förut alltför tungrodda och vidlyftiga lagstiftningsprocedur.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling måtte antaga följande ändrade lydelse av §§ 87 och 88 regeringsformen:

§ 87

1:o Riksdagen äger gemensamt — — i riksdagsordningen sägs.

2:o Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag; dock att därvid jämväl erfordras *utlåtande* av allmänt kyrkomöte. Över förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom.

I sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, riksdagen meddelas. Har ej förslag, varom nu fråga är, före början av riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blivit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdat, vare det förfallet, och Konungen underrättas då riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

§ 88

Med förklaring över civil- och kriminal- samt kyrkolag förhållas som med sådan lags stiftande. De förklaringar, som, till svar på inkomna förfrågningar om lagens rätta mening, Konungen genom dess högsta domstol emellan riksdagarna giver, kunna ogillas av först därefter sammanträdande riksdag, och må dylika förklaringar, där de sålunda ogillade blivit, ej längre gälla eller av domstolarna iakttagas och åberopas.

Stockholm den 3 februari 1920.

Arthur Engberg.

STOCKHOLM, O. L. SVANBÄCKS BOKTRYCKERI, 1920
